

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก
ของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622*
LEGAL PROBLEMS REGARDING LIMITING THE RIGHT TO CLAIM
INHERITANCE ASSETS OF MONKS ACCORDING TO CIVIL AND
COMMERCIAL CODE SECTION 1622

พระครูภาวนารัตนารมณ (กำพล สิริภทโท)

Phrakrubhawanarattanaphorn (Kamphol Siribhaddo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: tiger8@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามมาตรา 1622 ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมพระสงฆ์ไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสารเป็นหลัก ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และรัฐธรรมนูญแห่งญี่ปุ่น ค.ศ. 1947 เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล และแบบประเมินคุณภาพเอกสาร ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า มาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กำหนดให้พระภิกษุไม่มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่สามารถรับมรดกผ่านพินัยกรรมได้ กฎหมายนี้สอดคล้องกับหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ที่เน้นให้พระสงฆ์ละทิ้งความยึดมั่นในทรัพย์สินทางโลก เพื่อลดภาระที่อาจขัดขวางการปฏิบัติธรรม เหตุผลสำคัญของกฎหมายนี้ ได้แก่ 1. ป้องกันการใช้สถานะพระภิกษุเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ 2. ลดความขัดแย้งในครอบครัวเรื่องการแบ่งมรดก 3. คงความบริสุทธิ์ของพระภิกษุ อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธินี้อาจขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการปิดกั้นสิทธิของบุคคลตามสถานะทางศาสนา และอาจทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว โดยเฉพาะหากไม่มีพินัยกรรมระบุสิทธิของพระภิกษุอย่างชัดเจน ผลทางกฎหมายของมาตรา 1622 คือพระภิกษุไม่มีสิทธิเรียกร้องมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่หากมีพินัยกรรม พระภิกษุยังสามารถรับมรดกได้ นอกจากนี้ หากพระภิกษุสืบทอดจากสมณะเพศ สิทธิในการเป็นทายาทโดย

*Received January 9, 2025; Revised February 14, 2025; Accepted February 17, 2025

ธรรมจะกลับคืนมา แต่จะไม่สามารถเรียกร้องทรัพย์สินย้อนหลังได้ ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นจากกฎหมายนี้ คือความไม่เข้าใจเกี่ยวกับพินัยกรรมและการตีความที่อาจนำไปสู่ข้อพิพาท โดยสรุป กฎหมายนี้มีเป้าหมายเพื่อรักษาความเป็นสมณะของพระภิกษุ แต่ยังเปิดช่องให้ได้รับมรดกผ่านพินัยกรรม ซึ่งช่วยลดข้อขัดแย้งและรักษาความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

คำสำคัญ: การจำกัดสิทธิ; การเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก; พระภิกษุ

Abstract

This research article aims to study and analyze legal issues related to the restriction of Buddhist monks' rights to claim inheritance under Section 1622 of the Thai Civil and Commercial Code, ensuring alignment with the social context of the Thai monastic community. The study employs qualitative research methodology, primarily using documentary research, including the 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand and the 1947 Constitution of Japan. Research instruments include data recording forms and document quality assessment forms. The data analysis is conducted using qualitative analysis techniques, with results presented descriptively.

The research findings indicate that Section 1622 of the Thai Civil and Commercial Code stipulates that Buddhist monks are not entitled to inherit as statutory heirs but may receive inheritance through a will. This law aligns with Buddhist teachings, which emphasize renouncing material possessions to minimize burdens that may obstruct religious practice. The primary reasons behind this legal restriction include: 1. Preventing the exploitation of monastic status for financial gain. 2. Reducing family conflicts over inheritance distribution. 3. Maintaining the purity of monastic life. However, this restriction may conflict with human rights principles, as it limits an individual's rights based on religious status and may lead to family disputes, particularly in cases where a will does not explicitly designate the monk's inheritance rights. The legal implications of Section 1622 are that Buddhist monks cannot claim

inheritance as statutory heirs, but they may receive it through a will. Additionally, if a monk disrobes, their right to inherit as a statutory heir is restored, but they cannot retroactively claim previously distributed inheritance. The main issue arising from this law is a lack of understanding regarding wills and legal interpretations, which may lead to disputes. In conclusion, the law aims to preserve the monastic integrity of Buddhist monks while allowing inheritance through a will, helping to reduce conflicts and ensure fairness for all parties involved.

Keywords: Limiting the Right; Claiming an Inheritance; Monks

บทนำ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 บัญญัติว่า “พระภิกษุนั้นจะเรียกร้อง เอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สืบทอดจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 1754 แต่พระภิกษุนั้นอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้” เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้พระภิกษุเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่ถ้าพระภิกษุถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว ศาลก็พิพากษาให้พระภิกษุได้รับส่วนแบ่งมรดกด้วย ก็ไม่เป็นการขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 อย่างไรก็ตาม หากพระภิกษุประสงค์จะฟ้องเรียกร้องมรดกในฐานะทายาท ก็สามารถทำได้ โดยการลาสิกขาออกมาฟ้องคดีภายในอายุความตามมาตรา 1754 แต่ถ้าพระภิกษุจะฟ้องเรียกร้องทรัพย์อื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์มรดก เช่น การฟ้องเรียกร้องทรัพย์ในฐานะเจ้าของรวมนั้น พระภิกษุย่อมฟ้องร้องได้โดยไม่ต้องลาสิกขา เพราะไม่มีกฎหมายห้าม กฎหมายนั้นถือว่าเป็นสิทธิที่จะพึงกระทำได้ โดยไม่ได้ห้ามว่า พระภิกษุนั้นจะต้องลาสิกขา (พรชัย สุนทรพันธุ์, 2560)

ในปัจจุบัน สังคมเกิดข้อสงสัยว่า บรรดาทรัพย์สินทั้งหลายที่พระภิกษุได้รับมาจากการบริจาคในขณะที่ครองสมณเพศนั้น มีสถานะทางกฎหมายอย่างไร รวมถึงสิทธิของวัดในการรับมรดกของพระภิกษุด้วย ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาจากบทบัญญัติภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยอาจแยกพิจารณาเป็นประเด็น ๆ ดังนี้ 1. สิทธิตามกฎหมายของพระภิกษุในทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค 2. สิทธิในการได้รับมรดกของพระภิกษุตามกฎหมาย 3. การตกทอดมรดกของพระภิกษุตามกฎหมาย พระภิกษุแม้จะสละแล้วซึ่งเพศฆราวาสก็ตาม แต่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย การบวชไม่ทำให้

สิทธิและหน้าที่ของบุคคลสูญสิ้นไป ดังนั้น หากพระภิกษุมีครอบครัว หรือญาติพี่น้องที่ตนเป็นทายาทโดยธรรมตามกฎหมายแล้ว พระภิกษุนั้นก็ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกได้เช่นกัน นอกจากนี้ พระภิกษุยังสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมตามกฎหมายได้อีกด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 หากพระภิกษุนั้นมีฐานะดังต่อไปนี้ พระภิกษุย่อมมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมได้ (กิริติ กาญจนรินทร์, 2566) คือ 1. เป็นผู้สืบสันดาน ได้แก่ เป็นบุตร หลาน เหลน หรือสื่อของผู้ตาย 2. เป็นบิดา มารดาของผู้ตาย 3. เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับผู้ตาย 4. เป็นพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันกับผู้ตาย 5. เป็นปู่หรือย่าของผู้ตาย 6. เป็นลุง ป้า น้า หรืออาของผู้ตาย หรือ 7. เป็นคู่สมรสของผู้ตาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 กำหนดว่าพระภิกษุไม่มีสิทธิเรียกร้องมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เว้นแต่จะลาสิกขาภายในกำหนดอายุความ 10 ปี อย่างไรก็ตาม พระภิกษุสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 504/2461 ตีความว่า “พระภิกษุ” หมายถึงเฉพาะพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา นักบวชศาสนาอื่นไม่อยู่ภายใต้ข้อบังคับนี้ พระภิกษุยังมีสิทธิต่อสู้อยู่ในฐานะจำเลยและฟ้องตามสัญญาแบ่งปันมรดกได้โดยไม่ต้องลาสิกขา สิทธิในการรับและจำหน่ายมรดกของพระภิกษุอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622-1623 โดยต้องเป็นพระภิกษุที่ได้รับอุปสมบทถูกต้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (พินัย ณ นคร, 2558) แม้การรับมรดกของพระภิกษุจะขัดกับพุทธบัญญัติ แต่กฎหมายไทยโบราณอนุญาตให้พระภิกษุรับมรดกหากเจ้ามรดกมีเจตนาอุทิศถวายผ่านพินัยกรรม กฎหมายลักษณะมรดกระบุว่าทรัพย์สินที่อุทิศแก่พระภิกษุจะเป็นสมบัติของวัดเมื่อพระภิกษุมรณภาพ หากไม่มีการระบุพินัยกรรม ทรัพย์สินของพระภิกษุจะตกเป็นของวัดโดยอัตโนมัติ ซึ่งสะท้อนแนวคิดที่สังคมไทยยอมรับมาตั้งแต่โบราณว่าพระภิกษุสามารถถือครองมรดกได้ภายใต้เงื่อนไขที่ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักศาสนา (สุภาพ สาริพิมพ์, 2556; จตุรนต์ ชุ่มชุมภู, 2557)

กฎหมายลักษณะมรดกที่ยกมาข้างต้นสะท้อนมโนทัศน์ว่า การบวชในพระพุทธศาสนาเป็นการตายจากชีวิตทางโลกและเกิดใหม่ในฐานะบุตรของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งสืบทอดพระศาสนาของพระพุทธองค์ ซึ่งเป็นพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับมรดกของพระภิกษุใน 3 ประเด็น (สมพรนุช ตันศรีสุข, 2562) ประเด็นแรก ทรัพย์สินใด ๆ ที่พระภิกษุได้รับมาในระหว่างที่บวช เมื่อพระภิกษุมรณภาพย่อมตกเป็นของพระสงฆ์ เพราะพระภิกษุ คือ ทายาทของพระพุทธเจ้า ลูกหลานญาติพี่น้องจะอ้างความเป็นทายาทของพระภิกษุเพื่อรับมรดกมิได้ เว้นแต่พระภิกษุนั้นจะยกให้ก่อนมรณภาพ ประเด็นที่สอง พระภิกษุจะอ้างความเป็นทายาทเพื่อรับมรดกของตระกูลมิได้ เพราะท่านเป็นบุตรของพระพุทธเจ้า ซึ่งถือว่าขาดจากตระกูลเดิมของท่านแล้ว ประเด็นที่สาม ทรัพย์สินไม่ว่าจะ

เป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตที่เจ้ามรดกเจาะจงถวายให้พระภิกษุโดยตรงเป็นพินัยกรรม ญาติพี่น้องลูกหลานของท่านอาจใช้สอยในนามของพระภิกษุได้ทราบเท่าที่พระภิกษุยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น หลังจากพระภิกษุมรณภาพ ทรัพย์สินทั้งหมดจะตกเป็นของวัด ไม่มีใครสามารถฟ้องร้องทวงคืนจากวัดได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2478 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับมรดกของพระภิกษุ โดยมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ห้ามพระภิกษุเรียกร้อมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เว้นแต่จะสีกและเรียกร้อมภายในอายุความตามมาตรา 1754 ขณะที่มาตรา 1622 วรรคสอง และมาตรา 1623 อนุญาตให้พระภิกษุรับมรดกผ่านพินัยกรรม และกำหนดให้ทรัพย์สินที่ได้มาในสมณเพศตกเป็นของวัดเมื่อมรณภาพ หากไม่มีการจำหน่ายก่อน นักวิชาการมีความเห็นต่างเกี่ยวกับสิทธิในฐานะทายาทของพระภิกษุ โดยกลุ่มหนึ่งเห็นว่าหากมีฐานะทายาทก่อนอุปสมบทก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1622 ในขณะที่อีกกลุ่มเห็นว่าต้องอยู่ภายใต้กฎหมายนี้ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม พระภิกษุที่เป็นผู้รับพินัยกรรมสามารถฟ้องร้องคดีมรดกได้โดยไม่ต้องลาสิกขา ซึ่งเป็นข้อสงสัยว่าหากพระภิกษุต้องสละทางโลก เหตุใดจึงสามารถรับมรดกผ่านพินัยกรรมและฟ้องร้องเกี่ยวกับมรดกได้ ทั้งที่กฎหมายห้ามเฉพาะการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น (มนัสวี เพชรย้อย, 2558)

ดังนั้น มาตรา 1622 นี้ จึงยังไม่มีความกระจ่างในการอธิบายให้เหตุผล ทั้งในแง่ของเหตุผลเบื้องหลังในการบัญญัติและการปรับใช้ของศาล แม้กระทั่งแนวความคิดเห็นทางวิชาการที่มีอยู่ก็ไม่สามารถอธิบายเหตุผลทางความคิดโดยปราศจากข้อโต้แย้งได้ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาหลักทางพระธรรมวินัยในเรื่องของทรัพย์สินเงินทองของพระภิกษุ ยิ่งเพิ่มตรรกะทางความคิดของการบัญญัติกฎหมายมาตรา 1622 กับหลักทางพระธรรมวินัย ซึ่งไม่สอดคล้องกันเสียทั้งหมด เพราะการพยายามอธิบายตรรกะทางความคิดของมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง พยายามอิงหลักทางพระธรรมวินัย พระสูตรและพระอภิธรรมต่าง ๆ มาสนับสนุน เช่น หลักการบวชต้องละทิ้งเงินทองและทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ขณะเดียวกันกลับมิได้นำหลักเดียวกันนั้นมาใช้อธิบายในมาตรา 1622 วรรคสองด้วย กลายเป็นว่า มาตรา 1622 วรรคสอง กลับยกเอาหลักศรัทธาของคฤหัสถ์มาอธิบาย เพื่อเป็นการปรับความสมบูรณ์ทางความคิด หาเหตุผลทางกฎหมาย ไตร่ตรองหาความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายทางโลกกับกุศโลบายทางธรรม จึงเกิดเป็นคำถามแก่พระภิกษุทั้งหลายว่าเหตุใดจึงต้องจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อมเอาทรัพย์มรดกตามมาตรา 1622 นี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรทำการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้อมเอาทรัพย์มรดกของพระภิกษุ ตามมาตรา 1622 เพื่อให้ทราบถึงแก่นเนื้อแท้ของพุทธศาสนาและบทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนทั้งเป็นการไตร่ตรองเพื่อให้เกิดการตกลึกทางความคิด อัน

จะเป็นรากฐานในการปรับใช้หรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา และดำเนินแนวทางการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยทางเอกสารเป็นหลัก

2. แหล่งเอกสาร (Documentary Sources)

แหล่งเอกสาร (Documentary Sources) ประกอบด้วย 1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 2) หนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก 3) หนังสือคำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก และ 4) หนังสือกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสาร คือ เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมพระสงฆ์ไทย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบด้วย 1. แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมพระสงฆ์ไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน อย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบที่ต้องเก็บรวบรวม 4 ประเด็น คือ 1. รายละเอียดบรรณานุกรมของเอกสาร 2. หลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 3. เหตุผลของการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามมาตรา 1622 และ 4. ผลทางกฎหมายของพระภิกษุในการใช้สิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 2. แบบประเมินคุณภาพเอกสาร (Document Quality Assessment Form) ใช้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ความครบถ้วน ช่วยคัดกรองเอกสารที่มีคุณภาพและเหมาะสมที่สุด ก่อนนำมาใช้เป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยต่อไป โดยมีเกณฑ์การประเมินคุณภาพเอกสาร ดังนี้คือ 1. ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาในเอกสาร 2. ความสมบูรณ์และ

ความครอบคลุมของข้อมูลในเอกสารเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. ความทันสมัยของข้อมูล 4. ความเกี่ยวข้องของเนื้อหากับประเด็นที่ศึกษา และ 5. รูปแบบการนำเสนอและความชัดเจนของการสื่อสารในเอกสาร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร โดยมีขั้นตอน ได้แก่ 1. คัดเลือกเอกสารตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. อ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาของเอกสาร 3. บันทึกข้อมูลที่สำคัญลงในแบบบันทึกข้อมูล 4. ประเมินคุณภาพของเอกสารโดยใช้แบบประเมินคุณภาพเอกสาร 5. จัดระเบียบและจำแนกข้อมูลโดยใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหา และ 6. สรุปสาระสำคัญและประเด็นหลักลงในแบบสรุปสาระสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต ประมวลข้อมูล โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัย และนำเสนอสรุปการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

มาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการมีส่วนเรียกร้องหรือรับทรัพย์สินมรดก ซึ่งมีข้อพิจารณาทางกฎหมายที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

1. **วิเคราะห์หลักการของมาตรา 1622** มาตรา 1622 ระบุว่า พระภิกษุสงฆ์ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรม แต่พระภิกษุสงฆ์อาจจะได้รับมรดกตามพินัยกรรมได้ นั้นหมายถึงเมื่อบุคคลที่บวชเป็นพระภิกษุตามหลักศาสนาพุทธ พวกเขาจะถูกตัดสิทธิจากการเรียกร้องในฐานะเป็นทายาทโดยธรรมของบุคคลที่ล่วงลับไป และไม่สามารถฟ้องร้องทรัพย์สินในฐานะทายาทได้ เว้นแต่จะมีการระบุไว้ในพินัยกรรมของผู้ตาย หลักการของมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดสถานะและสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดก โดยมีหลักการสำคัญดังนี้ 1. แม้ว่าพระภิกษุจะไม่มีสิทธิในการเรียกร้องในฐานะเป็นทายาทโดยธรรม แต่ก็ยังสามารถรับทรัพย์สินจากพินัยกรรมได้ หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้ระบุชัดเจนว่าจะให้ทรัพย์สินใด ๆ แก่พระภิกษุ สิทธิในการรับทรัพย์สินจากพินัยกรรมจึงไม่ได้ถูกจำกัดโดยสถานะของการเป็นพระภิกษุ 2. หลักการของมาตรา 1622 สอดคล้องกับหลักคำสอนทางศาสนาพุทธ ที่เน้นให้พระภิกษุสงฆ์ละทิ้งความยึดมั่นในทรัพย์สินทางโลก เพื่อบูชาไปกับการปฏิบัติธรรมและเจริญภาวนา ดังนั้น การไม่ให้พระภิกษุมีส่วนร่วมในการรับมรดกในฐานะ

ทายาทโดยธรรม จึงเป็นการป้องกันไม่ให้พระภิกษุมีภาระทางโลกที่อาจรบกวนการปฏิบัติ ศาสนกิจ 3. การตัดสิทธิของพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมเป็นการปกป้องความบริสุทธิ์ของสถานะทางศาสนาและความเป็นอยู่ของพระภิกษุ ซึ่งควรอยู่ภายใต้หลักการของความมุ่งมั่นในธรรมะ และไม่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ทางโลก

2. วิเคราะห์เหตุผลของการจำกัดสิทธิ เหตุผลทางหลักศาสนาที่สนับสนุนการบังคับใช้มาตรา 1622 คือการป้องกันไม่ให้พระภิกษุที่ถือศีลปฏิบัติธรรมเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางโลก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการบวชที่มุ่งเน้นให้บุคคลนั้น ๆ ละทิ้งความยึดมั่นในทรัพย์สินส่วนบุคคลเพื่อความสงบทางจิตวิญญาณ การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดกตามมาตรา 1622 มีเหตุผลหลักที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนาและสังคม ดังนี้ 1. ในพุทธศาสนา พระภิกษุเป็นผู้ปฏิบัติธรรมที่ละทิ้งความยึดติดในทรัพย์สินและความสุขทางโลก การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดกสอดคล้องกับหลักการศาสนาเพื่อให้พระภิกษุไม่ต้องมีภาระหรือความกังวลเกี่ยวกับทรัพย์สิน และช่วยรักษาความบริสุทธิ์ของสถานะทางศาสนา ป้องกันความขัดแย้งหรือผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการแบ่งมรดก 2. กฎหมายจำกัดสิทธิพระภิกษุในการรับมรดกเพื่อป้องกันการใช้สถานะพระภิกษุเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว และลดโอกาสที่บุคคลจะบวชเพียงเพื่อรับทรัพย์สิน อีกทั้งยังช่วยสร้างความเป็นธรรมในครอบครัว โดยลดความขัดแย้งหรือความกังวลเกี่ยวกับการแบ่งมรดกที่อาจไม่เหมาะสม 3. แม้ว่ากฎหมายจะจำกัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม แต่ยังเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามารถรับมรดกตามพินัยกรรมได้ ซึ่งเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับการเคารพเจตจำนงของผู้ตาย หากผู้ตายประสงค์จะมอบทรัพย์สินให้พระภิกษุโดยเจาะจง 4. กฎหมายดังกล่าวยังช่วยลดความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในสถานะของพระภิกษุที่อาจสืบทอดจากเพศสมณะ ซึ่งหากพระภิกษุได้รับมรดกในขณะที่ยังเป็นพระ อาจเกิดความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการแบ่งปันทรัพย์สินเมื่อสึกหรือลาสิกขา

3. วิเคราะห์ผลทางกฎหมาย ผลของการเป็นพระภิกษุนั้น บุคคลที่บวชเป็นพระภิกษุสมควรจะถูกตัดสิทธิในการรับทรัพย์สินในฐานะทายาทโดยธรรมทันที ทำให้พวกเขาไม่สามารถมีส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกของครอบครัวหรือญาติได้ ส่วนสิทธิในการรับทรัพย์สินตามพินัยกรรม แม้ว่าจะถูกตัดสิทธิจากการเป็นทายาทโดยธรรม แต่พระภิกษุสามารถรับทรัพย์สินจากพินัยกรรมได้ หากผู้ตายได้จัดทำพินัยกรรมไว้ และสำหรับผลทางกฎหมาย ของการจำกัดสิทธิในการรับมรดกของพระภิกษุตามมาตรา 1622 มีหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อสถานะและสิทธิต่าง ๆ ของพระภิกษุในเรื่องมรดก โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นหลักดังนี้

3.1 การถูกตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม หากพระภิกษุไม่สามารถเป็นทายาทโดยธรรม: เมื่อบุคคลบวชเป็นพระภิกษุ ตามมาตรา 1622 เขาจะถูกตัดสิทธิใน

การเป็นทายาทโดยธรรมทันที นั้นหมายถึงไม่สามารถเรียกร้องหรือได้รับทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทตามกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับผู้ตาย ซึ่งแตกต่างจากบุคคลธรรมดา สถานะของพระภิกษุในกองมรดก: หากพระภิกษุไม่ถือเป็นผู้สืบสันดานหรือทายาทตามกฎหมายในสายการสืบทอดมรดก ผู้ตายที่เป็นญาติหรือครอบครัวของพระภิกษุจึงต้องจัดทำพินัยกรรมหากต้องการมอบทรัพย์สินให้พระภิกษุ มิฉะนั้นทรัพย์สินของผู้ตายจะถูกแบ่งไปให้ทายาทตามลำดับชั้นที่กฎหมายกำหนด

3.2 สิทธิในการรับมรดกตามพินัยกรรม รับทรัพย์สินได้ตามพินัยกรรม: แม้ว่าพระภิกษุจะไม่มีสิทธิเป็นทายาทโดยธรรม แต่ก็ยังสามารถรับทรัพย์สินตามพินัยกรรมได้ หากผู้ตายระบุไว้ในพินัยกรรมอย่างชัดเจน พระภิกษุสามารถได้รับทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์ตามที่ระบุในพินัยกรรมนี้ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ขอบเขตของพินัยกรรม: หากไม่มีพินัยกรรม พระภิกษุสมควรจะไม่มีสิทธิเรียกร้องใด ๆ จากทรัพย์สินของผู้ตาย เนื่องจากถูกตัดสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรม นั้นหมายความว่าเจตจำนงของผู้ตายจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดว่าพระภิกษุจะได้รับทรัพย์สินหรือไม่

3.3 การละสิทธิในการรับทรัพย์สินของพระภิกษุ การละสิทธิในการถือครองทรัพย์สิน: ตามหลักการศาสนาพุทธ พระภิกษุต้องละสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินทางโลก ดังนั้น แม้ว่าพระภิกษุจะได้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรม แต่การครอบครองและจัดการทรัพย์สินนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางศีลธรรมและข้อปฏิบัติของศาสนาพุทธ การใช้ทรัพย์สินนั้นต้องเพื่อประโยชน์ทางศาสนา หรืออาจมีการมอบให้กับวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.4 ผลกระทบต่อครอบครัวและทายาทอื่น ๆ การไม่เข้าร่วมในการแบ่งมรดก: หากพระภิกษุถูกตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม ครอบครัวหรือทายาทอื่น ๆ จะมีสิทธิในทรัพย์สินมรดกมากขึ้น เนื่องจากพระภิกษุจะไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการแบ่งมรดก ซึ่งอาจส่งผลให้ทายาทโดยธรรมอื่น ๆ ได้รับทรัพย์สินในส่วนหนึ่งของพระภิกษุ การป้องกันข้อพิพาทภายในครอบครัว: ผลของมาตรา 1622 ยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในการแบ่งทรัพย์สินมรดกภายในครอบครัว เพราะพระภิกษุจะไม่สามารถเรียกร้องส่วนแบ่งทรัพย์สินได้ การแบ่งมรดกจึงไม่ต้องพิจารณาถึงบุคคลที่บวชเป็นพระภิกษุ ซึ่งช่วยป้องกันความขัดแย้งเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินที่อาจเกิดขึ้น

3.5 สถานะของพระภิกษุเมื่อสึกจากเพศสมณะ กรณีสึกจากเพศสมณะ: หากพระภิกษุสึกออกจากเพศสมณะ สถานะของเขากลับมาเป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมได้ตามปกติ อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะรับมรดกในช่วงที่ยังเป็นพระภิกษุนั้นจะยังคงถูกจำกัดตามมาตรา 1622 ซึ่งหมายความว่าเขาไม่สามารถเรียกร้องย้อนหลังได้หากช่วงเวลาที่เกิดเหตุเป็นตอนที่เขายังเป็นพระภิกษุอยู่

3.6 การยกเว้นหรือข้อยกเว้นทางกฎหมาย แม้ว่ามาตรา 1622 จะเป็นกฎหมายที่บังคับใช้ทั่วไป แต่ก็ยังมีข้อยกเว้นในกรณีที่ผู้ตายระบุพินัยกรรมให้พระภิกษุมีสิทธิได้รับทรัพย์สิน ดังนั้น ผลของกฎหมายในข้อนี้จะมีผลในกรณีที่ไม่มีพินัยกรรมชัดเจนเท่านั้น

สรุปได้ว่า ผลทางกฎหมายของมาตรา 1622 คือการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเป็นทายาทโดยธรรมเพื่อรักษาหลักการทางศาสนาและลดข้อขัดแย้งทางครอบครัว แต่ยังคงเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามารถรับมรดกได้ตามพินัยกรรม

4. วิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น การจำกัดสิทธิในการรับมรดกของพระภิกษุอาจถูกมองว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากกฎหมายปิดกั้นสิทธิของบุคคลเฉพาะจากสถานภาพทางศาสนา ซึ่งขัดแย้งกับหลักความเท่าเทียมในการรับมรดกของทุกคน และในบางกรณี การที่พระภิกษุถูกตัดสิทธิจากการรับมรดกอาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายในครอบครัว โดยเฉพาะกรณีที่ครอบครัวตั้งใจให้พระภิกษุเป็นทายาท แต่ไม่สามารถดำเนินการตามที่หวังได้หากไม่มีการทำพินัยกรรมอย่างชัดเจน การจำกัดสิทธิของพระภิกษุตามมาตรา 1622 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมาย สังคม และสิทธิมนุษยชน ดังนี้

4.1 ขัดแย้งกับหลักสิทธิมนุษยชน ความไม่เท่าเทียมทางสิทธิ: การตัดสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม อาจถูกมองว่าเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักการของสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสิทธิในการได้รับทรัพย์สินหรือมรดก พระภิกษุถูกตัดสิทธิเพียงเพราะสถานภาพทางศาสนา ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับหลักความเท่าเทียมในการรับมรดกที่บุคคลทุกคนพึงมี ความไม่เป็นธรรมในกรณีที่พระภิกษุไม่สึก: พระภิกษุที่บวชตั้งแต่เยาว์วัยและไม่ได้สึกกลับเป็นฆราวาส อาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกตลอดชีวิต ทั้งที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือครอบครัว ซึ่งเป็นการปิดกั้นสิทธิของบุคคลในสถานภาพดังกล่าว

4.2 ความขัดแย้งในครอบครัว การแบ่งมรดกที่ไม่ลงตัว: ในบางกรณีที่ครอบครัวมีความประสงค์ที่จะให้พระภิกษุที่เป็นสมาชิกของครอบครัวรับทรัพย์สินมรดก แต่หากไม่มีการจัดทำพินัยกรรมอย่างชัดเจน พระภิกษุจะถูกตัดสิทธิในการรับมรดก ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายในครอบครัวและการฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องสิทธิตามกฎหมาย ความไม่เข้าใจระหว่างสมาชิกครอบครัว: การที่สมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจหลักเกณฑ์ของกฎหมาย อาจทำให้เกิดความขัดแย้งหรือความไม่พอใจเกี่ยวกับการที่พระภิกษุถูกตัดสิทธิจากการเป็นทายาทตามธรรม และนำไปสู่ความไม่สบายใจหรือความรู้สึกไม่เท่าเทียมระหว่างสมาชิกในครอบครัว

4.3 การสึกจากเพศสมณะ ปัญหาสถานะพระภิกษุหลังการสึก: กรณีที่พระภิกษุสึกออกจากเพศสมณะหลังจากที่บวชมาเป็นเวลานาน อาจทำให้เกิดข้อขัดแย้งในเรื่องสิทธิของพระภิกษุในทรัพย์สินมรดก ซึ่งหากช่วงที่เป็นพระภิกษุเขาถูกตัดสิทธิจากการเป็น

ทายาท การเรียกร้องสิทธิในภายหลังอาจเป็นปัญหาทางกฎหมายและเกิดความไม่ชัดเจนในเรื่องการแบ่งมรดก การฟื้นคืนสิทธิ: เมื่อพระภิกษุสึกแล้ว สิทธิในการเป็นทายาทจะฟื้นคืนกลับมา แต่ทรัพย์สินมรดกที่เคยถูกจัดสรรในช่วงที่เขายังเป็นพระภิกษุจะไม่สามารถเรียกร้องย้อนหลังได้ นี่อาจสร้างความสับสนและข้อขัดแย้งในครอบครัว

4.4 การทำพินัยกรรมไม่เป็นที่แพร่หลาย การขาดการเตรียมพินัยกรรม: ประเด็นปัญหาสำคัญอีกข้อหนึ่งคือ การที่คนไทยจำนวนมากไม่ได้มีการเตรียมพินัยกรรมล่วงหน้า เมื่อผู้ตายไม่จัดทำพินัยกรรมให้ชัดเจน พระภิกษุที่เป็นญาติหรือสมาชิกในครอบครัวจะถูกตัดสินสิทธิในการรับมรดก ซึ่งอาจไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของผู้ตายที่อาจประสงค์ให้พระภิกษุได้รับทรัพย์สินบางส่วน ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการทำพินัยกรรม: หลายคนอาจไม่เข้าใจถึงความสำคัญของพินัยกรรม โดยคิดว่าทรัพย์สินจะถูกจัดการอย่างยุติธรรมเมื่อพวกเขาเสียชีวิต ความเข้าใจผิดนี้ทำให้ขาดการจัดทำพินัยกรรมที่ชัดเจน ซึ่งส่งผลให้พระภิกษุไม่มีสิทธิในมรดกตามความต้องการที่แท้จริงของครอบครัว

4.5 ข้อกังวลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม การยึดติดกับทรัพย์สิน: บางครั้งมีข้อกังวลว่า หากให้พระภิกษุมีสิทธิในทรัพย์สิน อาจทำให้เกิดการยึดติดในทรัพย์สินและละเมิดหลักการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา ที่เน้นการละทิ้งทรัพย์สินทางโลก ดังนั้นการจำกัดสิทธิดังกล่าวอาจเป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุสามารถดำรงตนอย่างบริสุทธิ์ในการปฏิบัติธรรมโดยไม่ต้องพะวงกับทรัพย์สินมรดก

4.6 ปัญหาด้านกฎหมายและการตีความ ความคลุมเครือของกฎหมาย: การตีความของมาตรา 1622 อาจทำให้เกิดความคลุมเครือในบางกรณี เช่น กรณีที่พระภิกษุรับมรดกผ่านพินัยกรรมแล้วใช้ทรัพย์สินอย่างไร หรือในกรณีที่พระภิกษุสึกจากเพศสมณะแล้วขอสิทธิย้อนหลังจากมรดก การจัดการทรัพย์สินที่พระภิกษุได้รับภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายศาสนาและกฎหมายแพ่งอาจนำไปสู่การขัดแย้งระหว่างกฎหมายและข้อปฏิบัติทางศาสนา

สรุปได้ว่า ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจำกัดสิทธิของพระภิกษุตามมาตรา 1622 มีความเกี่ยวข้องกับข้อขัดแย้งด้านสิทธิมนุษยชน ความขัดแย้งภายในครอบครัว ปัญหาด้านการตีความกฎหมาย และความซับซ้อนของสถานะทางศาสนากับกฎหมายทรัพย์สิน ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความสำคัญของการจัดทำพินัยกรรมและการตีความกฎหมายให้เหมาะสมกับความเป็นจริงในสังคม

5. วิเคราะห์ทางออกในการแก้ไขปัญหา เพื่อแก้ปัญหานี้ ญาติหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถทำพินัยกรรมระบุให้พระภิกษุมีสิทธิรับทรัพย์สินโดยตรง ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่พระภิกษุจะสามารถรับมรดกตามกฎหมายได้ อีกทางหนึ่งคือการพิจารณาแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน หรือปรับปรุงเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในสถานการณ์ที่จำเป็น การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการจำกัดสิทธิของพระภิกษุตามมาตรา

1622 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถทำได้หลายแนวทาง ทั้งทางกฎหมาย สังคม และการจัดการในครอบครัว เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม โดยมีทางออกในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

5.1 การทำพินัยกรรมอย่างชัดเจน ส่งเสริมการทำพินัยกรรม: การจัดทำพินัยกรรมเป็นทางออกที่สำคัญที่สุด เนื่องจากพินัยกรรมเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่อนุญาตให้ผู้ตายสามารถระบุได้ว่าทรัพย์สินของตนจะถูกแบ่งให้กับใคร การทำพินัยกรรมจะช่วยให้พระภิกษุสามารถรับมรดกได้โดยไม่ขัดกับกฎหมายที่ตัดสิทธิการเป็นทายาทโดยธรรม ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนทำพินัยกรรมจะช่วยลดปัญหาการขัดแย้งในครอบครัว และสร้างความชัดเจนในการแบ่งมรดก ให้ความรู้เกี่ยวกับพินัยกรรม: การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดทำพินัยกรรมในหมู่ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ประชาชนควรตระหนักถึงความสำคัญของการทำพินัยกรรม โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีสมาชิกบวชเป็นพระภิกษุ การระบุในพินัยกรรมว่าต้องการมอบทรัพย์สินใด ๆ ให้พระภิกษุจะช่วยแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในอนาคตได้

5.2 การปรับปรุงกฎหมาย

แก้ไขกฎหมายให้ยืดหยุ่นมากขึ้น: อาจพิจารณาปรับปรุงหรือแก้ไขมาตรา 1622 ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่พระภิกษุเป็นสมาชิกในครอบครัวและผู้ตายมีความประสงค์ที่ชัดเจนว่าจะมอบมรดกให้พระภิกษุ ในบางกรณีอาจให้พระภิกษุสามารถรับทรัพย์สินในลักษณะที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา เช่น การรับทรัพย์สินเพื่อจัดสรรให้กับวัด หรือใช้เพื่อประโยชน์ทางศาสนา การบัญญัติกฎหมายรองรับสถานะพระภิกษุ: อาจพิจารณาออกกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อกำหนดให้พระภิกษุสามารถรับมรดกในกรณีที่มีการระบุพินัยกรรมอย่างชัดเจน หรือให้สิทธิพิเศษบางประการในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนวัดหรือกิจกรรมทางศาสนา

5.3 การพิจารณาความสมดุลระหว่างกฎหมายและศาสนา จัดสรรทรัพย์สิน

ให้เหมาะสมตามหลักศาสนา: การใช้ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้รับมรดกตามพินัยกรรมควรเป็นไปตามหลักการของศาสนา เช่น การนำไปใช้ในกิจกรรมทางศาสนา การบริจาคทรัพย์สินให้วัด หรือการสนับสนุนกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการยึดติดกับทรัพย์สินทางโลกที่ขัดกับหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา การคำนึงถึงบทบาทของพระภิกษุในสังคม: การแก้ปัญหาทางกฎหมายควรคำนึงถึงบทบาทของพระภิกษุในสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่องความบริสุทธิ์และการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุ การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้พระภิกษุหลุดจากการปฏิบัติธรรม การเปิดโอกาสให้พระภิกษุรับมรดกตามพินัยกรรมโดยต้องใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ทางศาสนาจึงเป็นทางออกที่เหมาะสม

5.5 การสร้างแนวทางในการป้องกันความขัดแย้ง กระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนและโปร่งใส: ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับมรดกของพระภิกษุ กระบวนการยุติธรรมควรมีแนวทางการตัดสินที่ชัดเจนและโปร่งใส โดยอาจพิจารณาจากเจตนาของผู้ตายและหลักศาสนาพุทธควบคู่กัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมกับทุกฝ่าย การใช้อนุญาโตตุลาการหรือการไกล่เกลี่ย: หากเกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับการแบ่งมรดก การใช้อนุญาโตตุลาการหรือการไกล่เกลี่ยเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการลดความขัดแย้งในครอบครัวและช่วยหาทางออกที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า ทางออกในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการจำกัดสิทธิของพระภิกษุตามมาตรา 1622 คือการส่งเสริมการทำพินัยกรรม การปรับปรุงกฎหมายให้ยืดหยุ่นมากขึ้น การสนับสนุนการพูดคุยและการวางแผนทรัพย์สินในครอบครัว รวมถึงการคำนึงถึงความสมดุลระหว่างกฎหมายและหลักศาสนาในการใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ทางศาสนาและสังคม โดยรวมแล้ว ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรา 1622 เกิดจากการขัดแย้งระหว่างหลักศาสนากับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งต้องพิจารณาทั้งด้านความเชื่อทางศาสนาและสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

มาตรา 1622 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกำหนดให้พระภิกษุไม่มีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่สามารถรับมรดกได้ตามพินัยกรรม หากผู้ตายระบุไว้ในพินัยกรรม สิ่งนี้สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาพุทธที่เน้นให้พระภิกษุละทิ้งทรัพย์สินทางโลกเพื่อมุ่งปฏิบัติธรรมและรักษาความบริสุทธิ์ในสถานะทางศาสนา การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดกช่วยป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินและลดความขัดแย้งในครอบครัว แต่ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสิทธิมนุษยชนและความไม่เท่าเทียมในกรณีที่พระภิกษุมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับผู้ตาย นอกจากนี้ การที่พระภิกษุไม่สามารถรับมรดกในฐานะทายาทตามธรรมยังสามารถสร้างข้อขัดแย้งในครอบครัว โดยเฉพาะกรณีที่ไม่มีพินัยกรรมชัดเจน การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในเรื่องนี้จึงสะท้อนถึงความซับซ้อนระหว่างกฎหมายและหลักศาสนา การตีความและการปฏิบัติอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและความขัดแย้งในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ มนัสวี เพชรย้อย (2558) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การจำกัดสิทธิในการเรียกร้อยทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุระหว่างอยู่ในสมณเพศควรพิจารณาจากประเภทของทรัพย์สินมรดก โดยหากเป็นทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธรูปเจ้าทรงอนุญาตให้มีกรรมสิทธิ์ พระภิกษุสามารถฟ้องคดีมรดกได้โดยไม่ต้องลาสิกขา แต่ถ้าทรัพย์สินมรดกเป็นทรัพย์สินที่พระพุทธรูปเจ้าทรงห้ามไว้ พระภิกษุจะต้องลาสิกขาก่อนจึงจะสามารถฟ้องคดีมรดกได้ และ นรา ถิ่นนัยธร (2564) ได้เสนอว่า

เพื่อให้สิทธิทางทรัพย์สินของพระภิกษุสอดคล้องกับสถานะของเพศบรรพชิตและพระธรรมวินัย จึงมีข้อเสนอให้ปรับปรุงกฎหมายโดยยกเลิกมาตรา 1622-1624 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และออกกฎหมายเฉพาะว่าด้วยสิทธิทางทรัพย์สินของพระภิกษุ โดยใช้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินของวัดและพระภิกษุ พ.ศ. .... ของคุณไพบูลย์ นิติตะวัน เป็นแนวทาง ปรับให้ทรัพย์สินที่ได้รับระหว่างสมณเพศตกเป็นของวัดโดยอัตโนมัติ ยกเว้นทรัพย์สินส่วนบุคคลหรือมรดกที่มีมาก่อนการอุปสมบท ซึ่งพระภิกษุยังสามารถใช้จ่ายได้ตามพระธรรมวินัย ทรัพย์สินที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายโดยใช้ทรัพย์สินเดิมไม่ถือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในสมณเพศ ส่วนความสามารถในการทำนิติกรรมเสนอให้นิติกรรมที่ขัดกับพระธรรมวินัยเป็นโมฆะ และการจัดการทรัพย์สินที่มีมาก่อนบวชต้องผ่านตัวแทน ซึ่งสามารถบริหารมรดกที่ได้รับในสมณเพศและร่วมจัดการทรัพย์สินกับภรรยาของพระภิกษุแทนได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ทำให้เห็นว่าการตีความมาตรา 1622 ซึ่งห้ามพระภิกษุรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงในวงการกฎหมายและสังคมไทย โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

ภาพที่ 1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622

ตามภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ได้ดังนี้ 1. ข้อจำกัดทางสิทธิ : กฎหมายนี้ถูกมองว่าเป็นการลิดรอนสิทธิของพระภิกษุในฐานะบุคคลทั่วไปที่อาจมีภาระดูแลครอบครัว 2. ความไม่ทันสมัย : บทบาทของพระภิกษุในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไป เช่น การบริหารทรัพย์สินและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเงิน 3. การปฏิรูปกฎหมาย : มีข้อเสนอให้แก้ไขมาตรา 1622 เพื่อให้สิทธิแก่พระภิกษุในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่ยังคงควบคุมไม่ให้สะสมทรัพย์สินส่วนตัว 4. มุมมองทางศาสนา : การรักษากฎหมายเดิมเน้นถึงความบริสุทธิ์และการไม่ยึดติดกับทรัพย์สิน แต่ความยืดหยุ่นอาจช่วยให้พระภิกษุสามารถปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น ขณะยังรักษาธรรมวินัย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าควรมุ่งปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้สิทธิแก่พระภิกษุไทยในพระพุทธศาสนาสามารถรับมรดกได้อย่างเต็มที่ และยังคงรักษาหลักการตามพระธรรมวินัยไม่ให้พระภิกษุสะสมและยึดติดกับทรัพย์สิน จึงขอเสนอแนะให้ทำการปรับปรุง แก้ไขมาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

1. มาตรา 1622 ภายใต้มาตรา 1623 และมาตรา 1624 พระภิกษุนั้นจะเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกได้ทั้งในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม แต่ทรัพย์สินมรดกที่ได้มาในฐานะทายาทโดยธรรมให้ตกเป็นของวัดที่เป็นภูมิลำเนา เมื่อพระภิกษุนั้นมรณภาพ

2. รมรณคดีให้หน่วยงานทั้งทางราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องถวายความรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาในการรับและเรียกร้องทรัพย์สินมรดกตามกฎหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อพิพาทระหว่างพระภิกษุและฆราวาส อันจะนำมาซึ่งความมัวหมองแก่วงการพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาได้

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ กาญจนรินทร์. (2556). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จตุรนต์ ชุ่มชุมภู. (2557). *ความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามเณรและการตกมรดกทรัพย์สินของพระภิกษุ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- นรา ถิ่นนัยธร. (2564). *สิทธิทางทรัพย์สินของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรชัย สุนทรพันธุ์. (2560). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- พินัย ณ นคร. (2558). *กฎหมายลักษณะมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- มนัสวี เพชรน้อย. (2558). *การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชน). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพรนุช ต้นศรีสุข. (2562). การรับและจำหน่ายทรัพย์มรดกของพระภิกษุ: ความสัมพันธ์กับพระวินัยและปัญหาในทางปฏิบัติ. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 48(1), 139-160.
- สุภาพ สารีพิมพ์. (2556). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.